W HOŁDZIE

11 listopada 1918 r. Polska po 123 latach zniewolenia przez trzech zaborców, Austrię, Prusy i Rosję, odzyskała niepodległość. Mimo, że wskazana data stanowi w historii moment, w którym państwo polskie wróciło na mapę świata, to nie jest ona jednoznaczna z uzyskaniem upragnionej suwerenności. Przez kolejne trzy lata Polacy musieli walczyć o każdy kawałek zagarniętej bezprawnie ojczyzny, zarówno poprzez działania zbrojne przeciwko Ukraińcom i Bolszewikom, zrywy powstańcze przeciwko Niemcom, a także rywalizację w plebiscytach terytorialnych. Równocześnie z walką o granice państwa podejmowano działania mające na celu odbudowę całej państwowości oraz gospodarki. Koniecznym było także stworzenie praktycznie od nowa Policji Państwowej, która miałaby chronić obywateli i porządek publiczny w tym trudnym okresie. 24 lipca 1919 r. Sejm uchwalił ustawę o Policji Państwowej. Zanim to nastąpiło 14 listopada 1918 r. Naczelna Rada Ludowa powołała do życia Straż Ludową, pierwszą polską organizację policyjną na terenie byłego zaboru pruskiego. Na początku 1919 r. liczyła ona około 2 tys. funkcjonariuszy, wywodzących się przede wszystkim z polskich organizacji paramilitarnych, kręgów skautowskich oraz weteranów wojennych. Straż Ludowa na Pomorzu została rozwiązana w 1920 r., po wkroczeniu na te tereny „Błękitnej Armii" i II Brygady Żandarmerii pod dowództwem Zygmunta Wizy. Żandarmeria Krajowa przejęła zadania Straży Ludowej, a jej dowództwo ulokowano w Toruniu. 25 lutego 1920 r. utworzono Komendy Wojewódzkie PP na obszarze woj. poznańskiego i woj. pomorskiego, a Policja przeszła pod zarząd Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. 11 czerwca 1920 r. decyzją ministra byłej dzielnicy pruskiej na terenie Wielkopolski i Pomorza zaczęła obowiązywać wspomniana już ustawa o Policji. Od tego czasu Korpus Żandarmerii Krajowej miał być stopniowo przekształcany i wciągnięty w szeregi Policji Państwowej.

1 grudnia 1921 r. powołano Komendę Powiatową Policji Państwowej w Tczewie. Przygraniczny obszar pow. tczewskiego był niezwykle ważny dla władz woj. pomorskiego. Na tym terenie skupiały się działania infiltracyjne niemieckiej agentury. Z uwagi na specyfikę pow. tczewskiego siły policyjne były tu mocno rozbudowane. Oprócz zwykłych posterunków istniała również delegatura policji politycznej, która zajmowała się m.in. zwalczaniem agentów. Komendant Powiatowy był pod zwierzchnictwem Komendanta Okręgowego oraz starosty. Na terenie pow. tczewskiego istniało 11 posterunków i komisariatów. W skład komendy wchodził również Wydział Śledczy.

Policja borykała się w tym czasie nie tylko z problemami kadrowymi, ale również finansowymi. Brakowało pieniędzy na wyposażenie lokali, umundurowanie czy środki transportu, ale przede wszystkim na pensje policjantów. Lata dwudziestolecia międzywojennego były okresem, w którym budowały się struktury pierwszej polskiej policji. Czas ten dobiegł końca w momencie wybuchu II wojny światowej. Państwo polskie zostało zaatakowane niemal jednocześnie przez dwóch potężnych agresorów, Niemcy oraz Rosję. Wielu z kociewskich policjantów musiało walczyć już od 1 września 1939 r., często przypłacając walkę życiem. Tczewscy policjanci brali czynny udział w obronie miasta zapewniając bezpieczeństwo obywatelom, zabezpieczając ewakuację ludności, drogi oraz pomagając rannym. Niektórym udało się przedostać ostatnimi pociągami odjeżdżającymi w stronę Kowla i Brześcia nad Bugiem, po czym po 17 września 1939 r. zostali aresztowani przez żołnierzy Armii Czerwonej i osadzeni w obozie w Ostaszkowie. W kwietniu 1940 r. sowieci bestialsko zamordowali ich strzałem w tył głowy. Ciała wrzucono do bezimiennych dołów śmierci w lesie w Miednoje. Policjantów, którzy pozostali na Kociewiu nie czekał lepszy los. Zaliczeni przez Niemców do grupy polskiej inteligencji przeznaczonej do natychmiastowej likwidacji, byli bezlitośnie ścigani i mordowani. Niektórzy zostali zabici już jesienią 1939 r., część w zbiorowych egzekucjach w Lesie Szpęgawskim, część w obozie KL Stutthof, część w nieznanych do tej pory miejscach. Z całą pewnością nie można ustalić losów wojennych wszystkich policjantów, którzy służyli w Komendzie Powiatowej Policji Państwowej w Tczewie we wrześniu 1939 r. Nie wiadomo, jak wielu z nich przeżyło wojnę, a którzy jeszcze zostali zamordowani na terenie ZSRR lub przez niemieckiego okupanta. Wiemy na pewno, że we wrześniu 1939 r. zakończyła się historia pierwszej policji na ziemiach polskich.

POLICJANTOM KOMENDY POWIATOWEJ POLICJI PAŃSTWOWEJ W TCZEWIE

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Gdańsku

POLICJA

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa
Instytutu Pamięci Narodowej
Al. Grunwaldzka 216, 80-266 Gdańsk
e-mail: obuwim.gdansk@ipn.gov.pl
www.ipn.gov.pl

Oprac. Natalia Zych-Janukowicz
OBUWiM w Gdańsku
Projekt graf. Sebastian Dybowski

*fot. Tczewa ze Zbiorów Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tczewie
*fot. Policjantów Komendy Powiatowej PP w Tczewie z: J. Pawłowski, P. Zawada, *Martyrologia policjantów Policji Państwowej województwa pomorskiego*

Policjanci Komendy Powiatowej Policji Państwowej w Tczewie zamordowani w latach 1939-1945 przez niemieckiego i sowieckiego okupanta

post. Franciszek Adamczyk
ur. 13.02.1883 r. w Runowie, żołnierz armii gen. Hallera i wojny polsko-bolszewickiej, w Policji Państwowej od 1919 r., we wrześniu 1939 r. funkcjonariusz Posterunku Policji w Gniewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

przod. Ludwik Bąk
ur. 15.08.1883 r. w Nacławiu, żołnierz armii gen. Hallera, funkcjonariusz Żandarmerii Krajowej, w Policji Państwowej od 1922 r., od 1930 r. pełnił służbę w Komisariacie Granicznym PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców w Lesie Szpęgawskim 24.11.1939 r.

post. Stanisław Białous
ur. 23.12.1908 r. w Kantorówce, co najmniej od 18.10.1933 r. funkcjonariusz Komendy PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. post. Stanisław Fijałkowski
ur. 27.09.1891 r. w Wielkim Komorsku, w Policji Państwowej od 1922 r., co najmniej od grudnia 1929 r. w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców 28.10.1939 r.

przod. Alojzy Górecki
ur. 26.03.1898 r. w Dąbrówce, żołnierz wojny polsko-bolszewickiej, w Policji Państwowej od 1924 r., początkowo w pow. wejherowskim, od 1929 r. w Tczewie, zmarł w niemieckim obozie zagłady Stutthof 12.07.1940 r.

st. post. Jan Gregorkiewicz
ur. 10.09.1898 r., w Policji Państwowej od 1920 r., co najmniej od 1929 r. w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, od 1938 r. Komendant Posterunku PP w Godziszewie, zamordowany przez Niemców prawdopodobnie w Lesie Szpęgawskim w listopadzie 1939 r.

st. przod. Leon Grzybek
ur. 1.11.1891 r. w Przechowie, naczelnik Straży Ludowej w Przechowie, w Policji Państwowej od 1920 r., początkowo na Posterunku PP Komisariatu Granicznego w Tczewie, od 1925 r. na stanowisku Kierownika Komisariatu Miejskiego PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców w Lesie Szpęgawskim 24.11.1939 r.

st. post. Edward Jarczewski
ur. 5.10.1889 r. w Orzeszkowie, w Policji Państwowej od 1920 r., co najmniej od grudnia 1930 r. w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców w Lesie Szpęgawskim 20.10.1939 r.

st. przod. Józef Jaworski
ur. 05.03.1899 r. we Włocławku, w Policji Państwowej od 1923 r., początkowo we Włocławku, następnie w pow. lipnowskim, we wrześniu 1939 r. Komendant Posterunku PP w Pelplinie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

Franciszek Kasperek
ur. 1909 r., emerytowany policjant, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. przod. Augustyn Krajnik
ur. 21.01.1897 r. w Stenwałdzie, w Policji Państwowej od 1922 r., Komendant Posterunku PP w Gniewie, Komendant PP w Pelplinie, w latach 1938-1939 funkcjonariusz Komendy Powiatowej PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

post. Piotr Kramkowski
ur. 1902 r. w Bliżynie, w Policji Państwowej od 1934 r., we wrześniu 1939 r. funkcjonariusz PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

przod. Stefan Krawiec
ur. 23.08.1895 r. w Dąbrowie Górniczej, żołnierz wojny polsko-ukraińskiej i wojny polsko-bolszewickiej, w Policji Państwowej od 1924 r., co najmniej od grudnia 1929 r. w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, od maja 1934 r. w Komisariacie Granicznym PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców w Lesie Szpęgawskim 24.11.1939 r.

post. Wincenty Krzyżanowski
ur. 16.07.1881 r. w Wolsztynie, służbę pełnił na Posterunku PP w Subkowach, odszedł z policji w 1929 r., emeryt, zginął w niemieckim obozie zagłady Stutthof 3.03.1940 r.

post. Józef Kurek
ur. 14.04.1891 r. we Frący, w Policji Państwowej od 19.08.1920 r., co najmniej od grudnia 1929 r. w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, od 1934 r. na Posterunku Miejskim PP w Tczewie, zginął w niemieckim obozie zagłady Stutthof 16.08.1942 r.

post. Paweł Leszczyński
ur. 1907 r., w Policji Państwowej od 1932 r., w latach 1938-1939 funkcjonariusz Komendy PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

post. Lisowiec Aleksander
ur. 1904 r. w Konnicach, w Policji Państwowej od 1934 r., we wrześniu 1939 r. funkcjonariusz Posterunku PP w Godziszewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. post. Mielcarek Jan
ur. 18.06.1886 r. w Biechowie, od 1920 r. funkcjonariusz Policji Państwowej, we wrześniu 1939 r. służył na Posterunku PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. post. Sylwester Nowadzki
ur. 1894 w Gniewkowie, w Policji Państwowej od 1919 r., początkowo w Inowrocławiu, we wrześniu 1939 r. funkcjonariusz PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

post. Wawrzyniec Olejniczak
ur. 4.08.1901 r. w Hennigsdorfie, od 1930 r. w Policji Państwowej, początkowo w Gdyni, we wrześniu 1939 r. funkcjonariusz Komendy Powiatowej PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. post. Jan Pawłowski
ur. 20.08.1891 r. w Pakości, w Policji Państwowej od 1920 r., co najmniej od 31.12.1929 r. pełnił służbę na terenie Komendy Powiatowej PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców w zbiorowej egzekucji w Lesie Szpęgawskim 24.11.1939 r.

st. post. Wojciech Poprawa
ur. 15.04.1890 r. w Snolicach, w Policji Państwowej od 1920 r., co najmniej od grudnia 1929 r. służył w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców w Lesie Szpęgawskim 24.11.1939 r.

st. post. Leon Puchowski
ur. 18.05.1892 r. w Subkowach, organizator Straży Ludowej w Pelplinie, od 1922 r. funkcjonariusz Policji Państwowej, od 1934 r. w Komisariacie Kolejowym PP w Tczewie, we wrześniu 1939 r. funkcjonariusz Komisariatu Granicznego PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. post. Leon Recki
ur. 16.06.1900 r. w Osieku, w Policji Państwowej od 01.10.1924 r., co najmniej od 31.12.1929 r. w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, do marca 1934 r. funkcjonariusz Komisariatu Granicznego PP w Tczewie, następnie Wydziału Śledczego PP w Tczewie, zamordowany przez Niemców 27.10.1939 r.

st. post. Michał Sobczak
ur. 21.09.1900 r. w Sadowiu, powstaniec wielkopolski, żołnierz wojny polsko-ukraińskiej, od 1924 r. funkcjonariusz Policji Państwowej, we wrześniu 1939 r. na Posterunku Granicznym PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. przod. Jan Synoradzki
ur. 1891 r. w Berlinie, powstaniec wielkopolski, od 1920 r. w Policji Państwowej, początkowo służył w Świeciu, Nowym Mieście Lubawskim, Wąbrzeźnie i Tucholi, od 1938 r. w Komendzie Powiatowej PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. post. Stefan Syrnicki
ur. w 1907 r. w Nowej Wilejce, w Policji Państwowej od 1933 r., funkcjonariusz Komendy Powiatowej PP w Tczewie, we wrześniu 1939 r. na Posterunku PP w Pelplinie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

st. post. Jan Trzebiatowski
ur. 31.08.1903 r. w Parszczenicy, w Policji Państwowej od 1929 r., początkowo w Łasinie i Rodzonym, we wrześniu 1939 r. w Komisariacie Granicznym PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

przod. Józef Wierzbowski
ur. 9.03.1895 r. w Dźwierznie, żołnierz 160. Pułku Ułanów V Dywizji Syberyjskiej i wojny polsko-bolszewickiej, w Policji Państwowej od 1921 r., we wrześniu 1939 r. funkcjonariusz Komendy PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

przod. Romuald Wiśniewski
ur. 18.02.1898 r. w Mieczkach, członek POW, żołnierz wojny polsko-bolszewickiej, funkcjonariusz Służby Celnej, urzędnik Poczty Polskiej, w Policji Państwowej od 1927 r., w 1939 r. funkcjonariusz Komendy Powiatowej PP w Tczewie, więzień sowieckiego obozu w Ostaszkowie, zamordowany w Kalininie w 1940 r.

Antoni Wojtakiewicz
emeryt policyjny, zamordowany przez Niemców w Lesie Szpęgawskim 24.11.1939 r.

st. post. Bolesław Zajączkowski
ur. 25.01.1891 r. w Rogóźnie, w Policji Państwowej od 1934 r., początkowo w Chełmnie, Godziszewie i Walichnowach, w maju 1939 r. funkcjonariusz Komendy Powiatowej PP w Tczewie, we wrześniu Komendant Posterunku PP w Pelplinie, zamordowany przez Niemców 29.11.1939 r.